NYCKELHARPAN

4

2021

Föreningen Nyckelharpans medlemstidning

Nyckelharpan
Föreningen Nyckelharpans medlemstidning
Nr. 4 av 4, 2021 Årgång 36
ISSN 1401-2936

Ansvarig utgivare: Jacob Höglund

Artiklar och bilder ur *Nyckelharpan* får ej publiceras utan medgivande från redaktionen.

Material till nästa nummer bör vara redaktionen tillhanda senast den 13 februari 2022. Kan skickas direkt till *sven.stormdal@gmail.com*
Redaktör: *Sven Stormdal*

Föreningen
Organisationsnummer: 802011-4289
Plusgiro: 491 82 94-2
Swishnummer: 123 612 26 34
Medlemsavgift: Se separat information på sid. 3.

Styrelse och fasta medarbetare
Ordförande: *Jacob Höglund, jhglund@gmail.com*, 070-425 01 26
Vice ordförande, harpbygge, hemsida: *Bo Nilsson, harpa@bonilsson.se, 0722-350 615*
Kassör: *Paul Westman epaulwestman@gmail.com,*
070-557 95 54
Sekreterare: *Kerstin Kåverud, kerstin@sjobod10.se*, 070-399 92 98
Ledamot: *Per-Ulf Allmo, per-ulf@allmo.se, 070-315 69 16*
Ledamot: *Magnus Holmström, umemagnus@gmail.com*

Framsidan: Visar två spelmän, ”Spelkusen”, Erik Ljung, och ”Bloms Jonas” Skoglund, som förekommer i artikeln En nyckelharpjägares våndor av Per-Ulf Allmo som återfinns på sidan 12-13 i denna tidning.
Fotograf okänd.

På sidan 8 i föregående nummer av Nyckelharpan, nertill till vänster, fanns en bild med texten *Fotograf okänd*. Vi vet nu att bilden tagits av Bitte Edbom.

EO Grafiska AB
är Föreningen Nyckelharpans sponsor i form av generösa villkor för trycckningen.

Foto Per-Ulf Allmo

November 2021

Är just hemkommen från ortopedkliniken på Samariterhemmets sjukhus i Uppsala där de tagit bort gips runt min vänsterarm. Jag föll olyckligt i en trappa för en månad sen och det var en spricka i ett av underarmsbenen som krävde gipsbandage. Förutom alla oangelägenheter i samband med att springa omkring med gips, framför allt att kunna sova ostört, hade detta naturligtvis konsekvensen att jag inte kunnat spela på en hel månad. Det är först när något sånt här händer man inser hur mycket spelandet betyder i vardagen. Det har verkligen varit en plåga att inte kunna ta ner harpan när andan faller på. Livet blir så oerhört mycket tristare helt enkelt och man inser hur mycket musiken betyder. Nu är armen fortfarande stel men jag hoppas kunna öva upp rörligheten och återuppta spelet å det snaraste.

I övrigt kan meddelas att styrelsen kunnat träffas på riktigt igen och inte endast via Zoom. Vi hoppas kunna återuppta verksamheten till normal nivå igen så fort som möjligt. En följd av pandemin har ju varit att vi blivit vana att träffas via nätet. Styrelsen hoppas att våra nya nätkurser skall locka många intresserade. Se annons på sidan 11 i tidningen! I övrigt önskar jag alla medlemmar en

God Jul och Ett Gott Nytt År!
Jacob Höglund,
Föreningen Nyckelharpans ordförande

Föreningen behöver ännu fler nya medlemmar!

Har du spelkompisar som ännu inte är medlemmar? Gör en insats, prata med dom, visa vår intressanta och fina tidning NYCKELHARPAN, **och övertala dom att gå med i föreningen!**

Föreningen Nyckelharpan

Lokala representanter

Föreningen Nyckelharpan har traditionellt haft sin medlemsbas i stockholmsområdet och det har tidigare varit naturligt att de flesta föreningsaktiviteterna har försiggått i just detta område. Sen en tid tillbaka är det emellertid föreningens uttalade policy att sprida verksamheten inte bara inom Sverige utan även utomlands. Vår ambition är att i första hand göra föreningen till en rikstäckande förening för nyckelharpsrelaterad verksamhet. Som ett led i detta arbete försöker vi att hitta lokala representanter i de olika delarna av Sverige och utomlands. Ni finner en lista på personer och deras geografiska tillhörighet här till höger. Vänd er till dessa om ni lokalt vill anordna något som har med vårt intrument att göra.

Föreningen kan erbjuda ekonomiskt bidrag mot att arrangören bidrar med text och bild om aktiviteten till tidningen. Skicka förfrågan till styrelsen och diskutera med din representant om du har lokala planer. Om det inte finns någon lokal representant där du bor är du förstås välkommen att vända dig direkt till styrelsen. Vi söker också personer i de områden som saknar lokal representant och som vill vara det. Hör i så fall av dig till styrelsen.

Dalarna	Olle Plahn	plahn.olov@telia.com
Gotland	Jan Lundqvist	jan@snausarve.se
Kalmar	Lars Lithén	lars.lithen@outlook.com
Närke	Ulla Carin Libert	uc.libert@gmail.com
Skåne	Patrik Dahlin	patrik.dahlin@anticimex.se
Västerbotten	Lasse Hyvönen	lhyvonen65@gmail.com
Västernorrland	Bo Allan Nilsson	barbnils@live.se
Åland	Barbro Wendt	barbro.a@aland.net

Nya medlemmar

Sedan förra numret av tidningen kan föreningen glädjas åt följande nya medlemmar:

Caroline Eriksson, *Knivsta*
Rita Lundström, *Kumla*
Tord Swedberg, *Malmö*

Snart är det Nytt År 2022!

Det är hög tid att betala medlemsavgiften för 2022!

Här är listan på gällande medlemsavgifter i Föreningen Nyckelharpan:

1. Avgiften är **150:-** om du bor i Sverige och vill ha Nyckelharpan som **papperstidning** med posten 4 gånger om året, och **200:-** om du bor i något annat land.

2. Vill du istället ha tidningen **digitalt,** sänd till den mejladress som du meddelat, är medlemsavgiften **100:-.**

3. Plusgironumret är **491 82 94-2.**

4. Föreningen Nyckelharpan har **Swish!**

5. Swishnumret är **123 612 26 34!**

6. Glöm inte att skriva ditt namn och din mejladress när du betalar!

Paul Westman, föreningens kassör.

Nyckelharpan på väg mot Unesco? Del II

Den här artikeln är en fortsättning på en artikel med samma namn i föregående nummer av tidningen Nyckelharpan. Där besvarade jag de två första frågorna av de fem som tas upp nedan. Här kommer en fortsättning.

1. Vad är FN och Unesco?
2. Vad är en konvention?
3. Vad är ett immateriellt eller ett levande kulturarv?
4. Varför anser Unesco att konventionen om de immateriella kulturarven är så viktig?
5. Varför bör vi i Sverige försöka få nyckelharpan på Unescos internationella lista, räcker det inte med att den sedan 2014 finns på en svensk förteckning?

Jag fortsätter alltså här med att besvara frågorna 3 och 4.

Foto författaren

Enligt konventionen är det immateriella kulturarvet – eller det levande arvet – mänsklighetens drivkraft för den kulturella mångfalden och dess underhåll är en garanti för fortsatt kreativitet.

Ett immateriellt/levande kulturarv innebär: de sedvanor, representationer, uttryck, kunskap, färdigheter – liksom instrument, föremål, artefakter och kulturella platser som är förknippade med de samhällen, grupper och, i vissa fall, individer erkända som en del av sitt kulturarv. Observera att det levande kulturarvet nyckelharpan innefattar både bygge och spel.

I konventionstexten kan man se att de immateriella kulturarv som registreras hos Unesco delas in i tre kategorier:

- Den representativa listan över mänsklighetens immateriella kulturarv
- Kulturarv i omedelbart behov av skydd
- Registret över goda metodiska exempel

Institutet för språk och folkminnen (Isof) fick 2011, tätt efter att Sverige ratificerat konventionen, ett 3-årigt uppdrag att proaktivt verka för insamlandet av svenska immateriella, eller som man nu valt att kalla dem, levande kulturarv. I Isofs uppdrag ligger bl.a. att översätta konventionstexterna till svenska samt att på olika sätt nå ut till allmänheten och uppmuntra till nominering av allehanda levande kulturarv.

Det första kravet konventionen ställer för att det ska tas upp hos Unesco är att det enskilda landet har haft kulturarvet på en egen lista – här kallad *nationell förteckning* – och att allmänheten där ges tillfälle att kommentera detta. Nyckelharpan har funnits på förteckningen sedan 2014 och finns representerad inom tre av de sammanlagt nio *tematiska områden* som Isof anger. Dessa är *Musik*, *Hantverk* och *Framträdanden*. Googla gärna på **"Isof levande traditioner"** så kommer listan att visas överst i Googelsöket.

Isofs treåriga uppdrag gick ut 2014 och man författade en slutrapport. Döm om min besvikelse när jag där kunde läsa att *Isof rekommenderade att inte gå vidare till Unesco* med något av de då förtecknade kulturarven.

2016 ägde Folk- & Världsmusikgalan rum i Västerås. Ett tema för evenemanget var just våra immateriella kulturarv. Ansvarig för detta var Svenska Unescorådet. Bland annat hamnade jag i en paneldiskussion där frågan om att gå vidare mot en registrering hos Unesco kom upp. Det var bara två personer som klart förespråkade att gå vidare mot en Unescoregistrering; Meg Nömgård Berättarnätet Kronoberg och jag själv med nyckelharpan. Övriga i panelen var emot eller tog inte ställning. Som syns av mina inledande bilder kunde jag inte låta bli att skämta med alla delegater. Det var ju första april för tjyven. Tror inte att alla uppskattade skämtet och inte heller att min vädjan om registrering av nyckelharpan hos Unesco stärktes nämnvärt.

Foto författaren

Även om ett immateriellt kulturarv klart faller in under tidigare nämnd definition är det inte säkert att det idag kommer att antas hos Unesco. Konventionen är nämligen inte ett dött dokument. Den har utvecklats och förändrats under den tid den funnits. Detta avspeglas i de krav som nu ställs på de kulturarv som aspirerar på en plats på Unescos internationella lista.

En genomgående trend är att konventionen har fått en allt större betydelse för Unescos allmänna uppdrag – att skapa fred på jorden. Detta avspeglas i att konventionens kravlista har utökats.

Vad har nu förändrats?

Grunddefinitionen enligt ovan kvarstår men man har gjort några viktiga tillägg grundat på att man utvecklat och vidgat konventionens betydelse.

Uttryck såsom **kreativitet, mångfald, hållbar utveckling, insatser för tryggandet samt gemensam nominering med andra länder** har lyfts fram.

Något som tidigt varit på tapeten är att tillmäta en global spridning ett stort plus. Vikten av en sådan spridning står för en form av internationellt erkännande. Nyckelharpan har in på 2000-talet fått en stor global spridning.

Jag avslutar den här artikeln med att konstatera att den immateriella konventionen närmar sig världsarvskonventionen. T.ex. att nyckelharpan nu fått en **global spridning** gör att även andra stater än Sverige har ett ansvar för arvets fortlevnad.

Ett talande exempel på hur en sådan spridning kan gå till berättas i Bosse Nilssons artikel; "En amerikansk köpare finner en svensk byggare" på nästa sida!

Esbjörn Hogmark

En amerikansk köpare finner en svensk byggare

Intresset för nyckelharpan ökar ständigt runtom i hela världen. En musiker kan numera på internet lätt hitta flera byggare. Med denna artikel vill jag beskriva hur det gick till då Alyssa Rodriguez, som är boende i New York, blev ägare av en nyckelharpa.

En dag under hösten 2019 kom det epost, då hon berättade om sin nyfikenhet på just detta instrument. Efter flera frågor och svar beställde hon en harpa av mig.

Till hösten 2020 skulle hon börja på Sibelius-Akademin i Helsingfors, så jag hade hela våren 2020 på mig att bygga harpan. Vi skulle senare lätt kunna träffas någonstans för överlämning av harpan. Inga problem så långt.

Nu blev inte så, en världsomfattande pandemi covid19 ställde till det helt otänkbara, att vi och alla andra skulle hålla avstånd och inte kunde träffas. Musikläsåret 2020–2021 ställdes mycket riktigt in på Sibelius-Akademin.

Året 2020 gick med dess tråkigheter och som det sorgligaste året under mina 74 år. Vi höll hela tiden kontakt och under senvåren 2021 fick vi reda på att Finland skulle börja öppna upp och Sibelius-Akademin skulle ta emot elever igen för 2021–2022

Alyssa var på väg, äntligen!

Det var lätt att bestämma en mötesplats. Jag gick bara ner till Vikingterminalen (25 min) med harpan i nytt fodral och en stråke, tog sen Viking Grace till Åbo den 10 september.

Alyssa tog morgonbussen från Helsingfors till Åbo (16 mil) och lördagen den 11 september träffades vi på Radisson Blu Marina Palace Hotel. Efter en god frukost gick jag till stora mingelrummet och rullade fram ett serveringsbord med duk och la upp harpan. Alyssa kom punktligt kl. 10:00 och efter några inledande fraser tog hon upp harpan, tittade med stora ögon, lyfte upp den, kände på vikten och utbröt ”va lätt den är!”.

Nog hade jag fått för mig att hon var lite nybörjare, men så fel jag hade!

Alyssa satte sig ner och började lite trevande med några toner, lyssnade och plötsligt började hon att spela Spelmansglädje. Jag kände rysningar och fick ståpäls. Förstod direkt att harpan nu var i rätta händer.

Sedan tränade vi på harpmek, dvs jag plockade isär leken och nycklar, och visade hur man gör, om någon nyckel kärvar. Avslutningsvis fick Alyssa sätta ihop den alldeles själv med goda råd från mig.

Vi skildes åt efter två timmar. Hade Oktoberstämman ägt rum i år hade hon garanterat besökt den. Men vem vet, nästa år kanske hon går på ESI, som jag tipsade henne om.

Bosse Nilsson i Sickla

Foto Mirva Johnson

Nedan följer Alyssas mejl till mig.

Hei Bo,

I started playing the nyckelharpa 2 years ago in 2019 at the festival Nordic Fiddles and Feet in the USA, where I borrowed a nyckelharpa for the week festival. I took workshops with one Swedish nyckelharpa player and one American nyckelharpa player (Bronwyn Bird), and fell in love with the nyckelharpa's sound right away. A kind woman let me borrow her nyckelharpa after the festival so I could continue to learn and study while I searched for a good nyckelharpa to buy for myself (and saved up money). Many nyckelharpa players recommended Bosse Nilsson's nyckelharpas as being some of the best traditional Swedish harpas, and I have not been disappointed!

It is much lighter than the harpa I used to play and the tone sounds resonant, rich, and beautiful. I really appreciate that Bo met me in Åbo to safely deliver my new nyckelharpa and that he took the time to show me how to take apart the key box, for when keys stick in the warm, humid weather of New York!

I am now studying at Sibelius Academy in Helsinki for 1 year, doing research for my US Fulbright grant, and I am taking nyckelharpa lessons on my new instrument.

Alyssa Rodriguez

Svenska Folkdansringen hundra år 2020

Jubileumsdagar är nu planerade i Stockholm torsdag–lördag 26–28 maj 2022
för ett nytt försök med att fira våra 100 år.

26 maj Invigning.
27 maj Workshops på dagen.
28 maj Uppvisningar, allmän dans, prova på m.m. i någon park. Avslutningskonsert på kvällen.

Har du frågor kring 100-årsjubileumsåret maila *100ar@folkdansringen.se.*

Bart Brashers,

USA:s stora nyckelharpsambassadör, har gått ur tiden.

Bart Brashers (1965–2021) var en sann nyckelharpsentusiast, en eldsjäl och ambassadör för instrumentet med stort intresse att låta andra får ta del av vårt fina kulturarv.

1975-1976 bodde han tillsammans med sin familj i Arboga i Sverige. Under den tiden tillverkade pappan, som var amerikan, en harpa och gick en kurs i nyckelharpspel i Österbybruk. Väl tillbaka till USA började Bart att själv spela på den harpan. Att Barts mamma var svenska förstärkte givetvis hans intresse för svensk folkkultur. Bart talade också perfekt svenska.

Bart växte upp i La Mesa i Kalifornien och tog en ingenjörsexamen i fysik vid Berkeley universitet. Han läste vidare och doktorerade i Atmosfäriska vetenskaper (Atmospheric Sciences) vid universitet i Washington. Efter erhållen examen flyttade han med sin familj till Seattle där han sedan arbetade med stora industriella luftföroreningsprojekt. Hans gärningar på miljöområdet kom att bli citerade i flera internationella tekniska tidskrifter.

Det starka naturintresset och viljan att göra en insats att rädda vår planet, något som han ofta nämnde, berodde på de kontakter han hade med Sverige.

Jag träffade Bart första gången på Ekebyholmskursen någon gång i slutet av 1980-talet. Redan då visade han stora färdigheter inte bara i nyckelharpspel utan även spel på spilopipa, sång och dans.

Min bror Sture och jag har båda haft yrken som då och då fört oss till USA. Från slutet av 1970-talet har vi ofta haft våra nyckelharpor med oss så ofta vi kunnat. Givetvis har vi sökt oss till områden i USA där vi känt till att det funnits nyckelharpspelare. Exempelvis Los Angeles, Minneapolis och Seattle.

Sture besökte Seattle år 1995 och medverkade där vid landets första spelmansstämma. Bart gav samma år ut första numret av den amerikanska nyckelharpstidningen Nyckel Notes som han själv var redaktör för i många år. På första sidan i tidningen kunde man läsa:

> **The Nyckelharpa Stämma of 1995**
>
> For the first time outside Sweden (as far as we know), there was a Spelmansstämma specifically for nyckelharpa players. 21 nyckelharpa players (!) met at the Island Center Hall in Bainbridge Island, just outside of Seattle. The weather cooperated enough for us to sit outside under the pines, where Riksspelman Sture Hogmark gave the advanced level of workshops.

Bart var evenemangets initiativtagare och ledde med säker hand ett litet nyckelharpspelmanslag han haft hand om under några år. Antalet nyckelharpspelare i USA var då ca 50 st. Idag är de säkert flera hundra. Bart var också medgrundare till ANA, American Nyckelharpa Association. En organisation man lätt finner på nätet idag.

Själv besökte jag familjen Brashers i Seattle 2001. 2003 inträffade nästa tillfälle att träffa Bart i Seattle. Uppsala, som är vänort med Minneapolis St Paul, skulle fira "The Uppland Days" vid *The American Swedish Institute.* Min fru Åsa, jag och Sture passade på att först ta en tur över till Seattle för att hälsa på Bart samt besöka ett antal andra nyckelharpsentusiaster med sinne för nordisk kultur. Vi deltog i diverse evenemang och höll kurser i nyckelharpspel och bondpolskedans. Åsa höll en visstuga.

Åren gick och mina kontakter med Bart var relativt få fram till 2015 då Bart plötsligt kom över till oss tillsammans med barnen Alice och Emmet. Först medverkade Bart vid Mästarbyggkursen på ESI. Sedan stämde vi upp tre harpor så att de kunde medverka vid nyckelharpstämman i Österbybruk.

Bilden här intill visar Alice, Emmet och Bart i framkant på nyckelharpståget vid Herrgården i Österbybruk.

Foto författaren

Året därpå, 2016, kom Bart över till oss för att åter delta i både Mästarbyggkursen och Nyckelharpstämman. Vid stämman arrangerades det ett VM och Bart ställde upp med sin kontrabasharpa han köpt av Hasse Gille.

Foto författaren

Bart i aktion på VM i Österbybruk 2016.

Sista gången jag träffade Bart var hemma hos oss 2019 i samband med Mästarbyggkursen. Bart berättade för oss om sin svåra cancer och nämnde i förbifarten att hoppet stod till en ny medicin han skulle få. Det skulle senare visa sig att läkarvetenskapen inte kunde rå på den cancerform som Bart drabbats av. Vi förstod att anledningen till de relativt täta besöken till Sverige och till oss var på grund av att han ville leva ut sitt kära nyckelharpsintresse så mycket det bara gick. Jag har senare fått veta att han under sina sista år tillbringade så mycket tid han kunde med sina två barn och med sin fru.

Alldeles för tidigt, 2 juni i år, miste nyckelharpsvärlden en av de största ambassadörerna vi någonsin haft på nyckelharpans område. Bart blev bara 56 år men tänk så mycket han hann uträtta.

Bart har betytt mycket för nyckelharpans spridning inte bara i USA utan även i Japan och de europeiska länderna. Bart har också betytt mycket för mig och min bror. Jag hoppas att ni som läser den här artikeln kan ge er tid att gå in på nätet, öppna länken som Kirsty Money gav oss redan i förra numret av Nyckelharpan, och lyssna på den intervju som gjordes med Bart i augusti för ett år sedan:

www.youtube.com/watch?v=ccQZ14OG4EI

Tack Bart för allt du gjort för nyckelharpan och tack för att min bror, min fru och jag fått vara din vän.

Esbjörn Hogmark

Ole Hjorth 1930–2021

Spelmannen, violinisten och fiolpedagogen Ole Hjorth har gått ur tiden vid en ålder av 91 år.

Ole Hjorth var sedan 1950-talet en av de främsta utövarna av svensk folkmusik, som inspirerat generationer genom sitt spel, men har också på många andra sätt starkt bidragit till att ge spelmansmusiken den ställning den har idag. Ole blev elev till storspelmannen Hjort Anders Olsson redan som tonåring, i en tid då det inte var så många unga som ägnade sig åt spelmansmusik. Tillsammans med sin far Bror Hjorth engagerade han sig för att spelmän och spelmansmusik skulle erkännas för sina konstnärliga kvaliteter bl.a. genom instiftandet av Gås Anders medaljen. Därigenom kom han att lyfta fram olika betydelsefulla folkmusiker från hela Sverige, som t.ex. den jämtländske spelmannen Olle Falk.

Ole utbildade sig till violinist bl.a. genom studier för Charles Barkel och Max Rostal och kom så småningom att arbeta i Kungliga Hovkapellet. Samtidigt medverkade Ole till att folkmusiken kom till uttryck i helt andra sammanhang genom samarbete med t.ex. vissångare som Herr T och hans spelmän och senare bl.a. Allan Edwall, samt genom både dokumentära och konstnärligt högtstående skivproduktioner och filmprojekt, som t.ex. TV-filmer om Hjort Anders och Blank Anders i samarbete med filmaren Karsten Wedel.

Ole utbildade sig till violinpedagog under 1970-talet och verkligt epokgörande var hans initiativ till och ledning av utbildningarna för folkmusiker vid Kungliga Musikhögskolan i Stockholm 1976-1995. Många av landets mest namnkunniga folkmusiker har utbildat sig under Ole Hjorths ledning och hans genuina engagemang för fiolpedagogik har fått efterföljd, exempelvis genom de fiolpedagogiska kurserna på Malungs folkhögskola. I hela Sverige arbetar musiklärare som inspirerats av och bär med sig Ole Hjorths pedagogiska förhållningssätt, där människans, musikerns, utövarens uttryck står i centrum – oavsett musikstil, instrumentalteknik eller tradition. Det skulle kunna beskrivas som en slags musikalisk humanism.

Foto Per-Ulf Allmo

Ole Hjorts konstnärsskap lever vidare genom hans elever och efterföljare, men också genom inspelningar och flera av de konstnärligt sett mest framstående skivproduktionerna kom till under senare, exempelvis soloskivan Hjort Anderslåtar där Oles expressivitet, integritet och angelägna musikaliska berättande kommer till uttryck.

Sven Ahlbäck

I Midvintertid

Med instrumentala tolkningar av folkkära julmelodier bjuder folkmusikbanden
Northern Resonance och AXVY
in till en nostalgisk och varm konsert med äkta julstämning.
Kom och upplev en afton av storslagna arrangemang och stämningsfulla klassiker.

9/12 - Stallet, Järvsö
11/12 - Bollnäs kyrka
12/12 - Folkmusikens hus, Rättvik
14/12 - Bergsjö kyrka
15/12 - Gävle konserthus
17/12 - Magasinet, Falun

Länk: *https://www.youtube.com/watch?v=n7j1z8niZ-U&authuser=0*

Anders Zorn och folkmusiken

Zornutställningen på Nationalmuseum var magnifik; etsningar, akvareller, olja – vilken enorm produktion. Jag hann se den sista veckan i augusti.

Kvällen därpå var jag på Stallet för att uppleva "Zorns folkmusik. Konsert och skivsläpp". En trevlig föreställning som varvade berättelser om Anders Zorn med låtar som spelades på spelmanstävlingen i Gesunda 1906. Allt framfört av Jeanett Walerholt Rousu, Peter Rousu, Malin Foxdal, Henrik Eriksson och Hugo Rousu.

Och nu fick jag lära mig mer om folkmusikentusiasten Anders Zorn (1860–1920). Att det var han som tog initiativ till Gesundatävlingarna 1 september 1906 visste jag, men inte att mer än 1000 personer bevistade den 4 timmar långa tävlingen. Den var utlyst som en tävling för hornblåsare, för Zorn hade upptäckt att han inte längre hörde barndomens vallhornsmusik, och att de gamla fiollåtarna började trängas ut av dragspelsmusik. Tillsammans med Nils Andersson (Svenska låtar) ville han öka intresset för de gamla låtarna.

Anders Zorn vid Spelmansstämman i Gesunda 1906. I bakgrunden spelmän och publik.

Estraden bestod av en höskrinda (ni har väl sett fotot?), och domare var Nils Andersson, Janne Romson och Zorn själv. 16 hornblåsare, huvudsakligen kvinnor, och lika många fiolspelmän tävlade. Zorn bekostade priserna, från 5 kr upp till 50 kr.

Året därpå tog Zorn initiativ till en riksspelmansstämma på Skansen, och alla deltagare tilldelades då zornmärket.

Zorn själv var en duktig dansare och trakterade många instrument: lergök, ocarina, munspel, dragspel och spiläpipa – han ägde 4 stycken. Dessutom hade han en Moraharpa. Sjöng gjorde han ofta, gärna gamla dalamelodier, medan han arbetade vid sitt staffli. I stugan i Gopsmor levde han som i sin barndom, mycket enkelt. Stampat jordgolv, en gemensam träskål att äta ur etc. Dit bjöd han sina spelmansvänner men också konstnärsdito (fast Carl Larsson tyckte det var väl primitivt och åkte hem).

Men det räcker inte med detta. Zorn lät bygga dansbanor i byarna, bekostade majstänger och lärde ut hur man firar midsommar! Tänk på hans stora tavla Midsommardans; där hade han låtit skapa hela miljön och bjudit in dansare för att kunna återge allt i sin tavla. Hans mål var att bevara och förstärka den gamla Morakulturen; dräkter, byggnader, traditioner – allt! Och Svenska låtars tillkomst har vi bl.a. Zorn att tacka för.

Hur hade spelmanssverige sett ut utan Zorns insats? Jag anar inte.

På cd:n ”Zorns folkmusik” återger Jeanett och Peter Rousu på flera olika instrument den musik och sång som Zorn älskade. Fina arrangemang av polskor, marscher, koraler, valllåtar, bl.a. två vallåtar efter Anders Zorn, liksom en Brudmarsch från Mora, också efter honom. Första pris i Gesunda gick till Timas Hans, och polskan han vann med återges förstås.

Cd:n och boken "Zorns Folkmusik" finns att köpa bl.a. på *walroumusic.se* och Folkmusikens hus i Rättvik.

Lena Höög

God Jul 2021
och
Gott Nytt Spelår 2022
önskar
Föreningen Nyckelharpan
och Redaktören

Sydharpornas tillkomst

Första april brukar vara årliga dagen för skämt, men 2019 blev det fullt allvar för min del. Då blev jag ägare till en lägenhet i Ystad, placerad i östra delen nära det gamla regementet, som vid sekelskiftet 1900 var Europas största dragonregemente med upp till 1500 hästar. Har fin utsikt från balkongen över stiliga byggnader, till skillnad mot de moderna fula bostadshus som byggs idag. En aktiv kulturminnesförening har räddat många fina byggnader i centrum från att rivas. Därför är Ystad unik med sina många korsvirkeshus och behållna gamla dragningar av gatorna.

Jag bodde på Österlen på 1950–60 talet och gick då på läroverket i Ystad (Ystad ligger inte på Österlen men i sydöstra Skåne). Därför ville jag komma tillbaka till gamla trakter och flyttade hit efter många år i Sollentuna. Har dessutom nära till släkt och härliga barnbarn.

Utrustad med 100% okunskap och minst 100% ofärdighet anmälde jag mig hösten 1978 till en byggkurs på Vuxenskolan i Huddinge. Den startade jan. 1979 med Arne Wiklander som ledare, lokalt känd spelman och byggare. Efter 3 terminer blev harpan klar i juni 1980, vilket följdes av min första av tre sommarkurser hos Leif Alpsjö i Österbybruk. P.g.a. min okunskap fick harpan vissa svagheter, så att locket sprack efter ett par år. Fick dock hjälp av Arne Wiklander att byta till nytt lock.

Efter en hel del kurser lokalt, på ESI och Ekebyholm, kom jag successivt in i olika spelgrupper under min tid i Sollentuna. Deltog där i följande grupper:

- Järfälla Spelmän med Lars Lindqvist som ledare. Övning 1 kväll/månad
- Sollentonerna med Peder Jeppsson som ledare. Övning varje må em
- Hersby Spelmän med Artur Emtedal som ledare. Övning varannan to kväll

Med flytten till Ystad kom jag att bli utan spelgrupp – trodde jag. Fick dock det trevliga erbjudandet att stanna kvar som distansmedlem i Järfälla Spelmän, som jag spelat mycket med. Härliga medlemmar och jättefina Järfällalåtar.

På Midvinterstämman 2018 blev jag presenterad för Anett Hall från Skurup. Berättade då om min tilltänkta flytt och vi bestämde att träffas och spela med mig på plats i Ystad. Så skedde också, och vi hittade fler spelmän som gärna ville komma med och spela i grupp. Följande ingår förutom jag själv:

- Anett Hall Skurup
- Anders Bengtsson Tomelilla
- Sho och Yoko Yamaguchi Lund
- Susanne Åkesson Dalby (blev medlem nu i sommar)
- Ulf Fredriksson Upplands Väsby, med sommarhus i Ystad (spelar med oss när han är i stan)

Men vad skulle vi kalla oss? Vi gjorde en omröstning bland ett 40-tal förslag. Det slutgiltiga blev *Sydharporna*. Dessutom har vi tagit ett tema för våra spelningar. Det finns mycket korsvirkeshus i stan och det växer rikligt med stockrosor. Platserna vi väljer att spela på stämmer bra med detta, så vi säger att vi spelar bland ”Korsvirkeshus och stockrosor”. Vi har haft 2 spelningar på stan i sommar. Vid den första hade vi besök av 2 gästspelmän, Ulf och Jenny Kölzow, som förgyllde. Dessutom har vi spelat på en prisbelönt trädgårdsmässa, Österlen Garden Show, i Lunnarp, strax öster om

Spel på Österlen Garden Show. Fr v Sho och Yoko Yamaguchi, Anett Hall, Anders Bengtsson och Per Vieweg.

Foto Annelie Carnemalm

Tomelilla. Ovanlig plats att spela på men det blev mycket uppskattat.

Vad spelar vi då för låtar? Det blir en blandning från olika landskap. Jag har lärt mig mycket skånskt, t.ex. *Kerstin Anderssons vals*, *Ola Lans polska* och *Bror Dahlgrens hambo*. Vi spelar också många upplandslåtar men även dalalåtar. Samtliga ligger i tonarter som passar harpan. Vi lär varandra låtar genom inspelningar vi skickar ut. Järfällalåten *Kolarängsschottis* gillar vi och har tagit med i vår låtlista. Då vi har japanska vänner i Sydharporna passar vi på att spela och sjunga *Furusato*, en japansk hembygdsvisa.

Under min tid här har Leif Alpsjö gjort 2 besök, då vi alla samlats och haft en fin spelträff med Leif, men även pratat gamla minnen och historier. Härligt med bekanta som håller spel och traditioner vid liv.

Jag har dessutom gått med i Grevlunda Manskör och ska bl.a. ha en populär konsert, Julefrid, på Ystads Teater i december. På nationaldagen i år gjorde vi en härlig ”flashmob” på en brygga vid Ystads Saltsjöbad, där vi framförde kända melodier med egna texter. Mycket uppskattat.

Nu i höst är vi inbokade på en spelning 1a advent hos SPF Seniorerna, där vi ska spela och sjunga julmelodier. Den var inbokad i fjol men blev då inställd.

Härligt att vi nu kan träffas och öva igen efter ett långt uppehåll. Vi ses hemma hos varandra varannan torsdag kväll. Vi bor ju lite utspridda i södra Skåne, så det blir en del bilturer, men det fungerar bra.

Per Vieweg

Spel vid café Bäckahästen i Ystad. Fr.v. Per Vieweg, Anders Bengtsson, Ulf Kölzow, Ulf Fredriksson, Jenny Kölzow samt Sho och Yoko Yamaguchi.

Foto Per Vieweg

18:e Internationella Nyckelharpodagarna i Burg Fürsteneck

De Internationella Nyckelharpodagarna i Burg Fürsteneck 2020 kunde ju bara genomföras i ett ganska begränsad format och utan svenska kursledare på grund av pandemin. I år, 2021, var programmet fullspäckat igen. Visserligen kunde inte alla som anmälde sig delta nu eftersom antalet deltagare fortfarande var mer begränsat än tidigare år och restriktioner fanns fortfarande kvar, som mun- och nässkydd, regelbunden vädring av kursrum osv. Men både kursledare och deltagare från olika länder – även från Sverige – var med, så det hela blev lite mer ”internationellt“ igen.

Det kändes tydligt hur lättade alla var – stämningen på Borgen var utmärkt och spelglädjen stor.

Fikastund i solen på borggården.

Och även vädret bidrog med sol och vackra vyer. Så många fikastunder kunde avnjutas ute på borggården.

Även i år fanns olika musikinriktningar hos de olika kursledarna. Som vanligt fanns kurser för nybörjare och lite mer avancerade nybörjare som leddes av Jule Bauer och Annette Osann.

Marco Ambrosini ledde kursen som ägnade sig åt samtida musik speciellt för nyckelharpa, Didier Francois lärde ut en teknik till improvisation från renässans- och barocktiden (passamezzo) och Vicki Swan ledde kursen för brittisk folkdansmusik; från 1600-talets dansmusik av John Playford till modern kontradans i amerikansk stil.

Kursledarna Magnus Holmström och David Eriksson.

Största kursen var åter den för svensk folkmusik, som i år leddes av Magnus Holmström och David Eriksson. David hoppade in med kort varsel för Josefina Paulson som inte kunde delta i år.

Det blev två grupper, en för de deltagare som ville ta det lite lugnare och en för ”de riktigt snabba”.

Burg Fürsteneck, där Nyckelharpodagarna gick av stapeln, är belägen i centrala Tyskland mellan Fulda och Bad Hersfeld.

Kurs med Magnus Holmström i ”niopelarrummet”.

Magnus och David turades om att lära ut låtar till båda grupperna och det blev en hel del vi lärde oss, allt från polskor och schottis till marscher och valser. Som vanligt börjar det riktiga jobbet att fördjupa de fina låtarna nu i efterhand. Det blir många fina minnen av årets nyckelharpodagar.

Det fanns även mer att njuta av – speciellt en fin konsert på lördagkvällen, då både en liten nederländsk grupp och alla kursledare spelade. Den här gången blev det en konsert bara för deltagarna, vilket gjorde evenemanget väldigt mysigt.

Även utställningen av olika nyckelharpa- och stråkbyggare fanns där och naturligtvis fick buskspelet på kvällarna inte saknas. Det blev långa kvällar och den här gången tillkom en stor orkesterharpa som matchade nyckelharporna utmärkt.

Avslutningskonserten med alla deltagare på söndagen visade återigen hur många olika musikinriktningar som kan spelas på nyckelharpa. Stora finalen var som i alla år ”Björnlåten” spelad av alla deltagare gemensamt och då blev det återigen ett storslaget ljud som man inte glömmer så fort.

Text: Barbro Lange

Foton: Karsten Evers

NÄTKURSER

I samarbete med **ESI-Tobo** erbjuder **Föreningen Nyckelharpan** under vårterminen 2022

nätspel på nyckelharpa under ledning av erfaren ESI-lärare.

Vi tänker oss totalt **5 tillfällen på Zoom** bestående av en timmes lektion en gång i månaden under januari–maj.

Man kan delta vid ett eller flera tillfällen.

Lektion kommer att äga rum vid minst 5 anmälda deltagare och är begränsad till 35 deltagare.
Vem som är lärare vid januariträffen kommer att meddelas så snart det är bestämt.
Intresseanmälan till denna första träff gör du till *jhglund@gmail.com* **senast den 15/1 2022.**
Kostnaden är **250 SEK** per tillfälle.

Betala med Swish till nummer **123 612 26 34** eller till **plusgirokonto 491 82 94-2** före kursstart.

ESI Tobo kommer att tillhandahålla Zoomlänkar och instruktioner för uppkoppling och spel.

Information om **lärare** och **datum för första träffen** kommer att meddelas på hemsidan:

www.nyckelharpan.org

Tillsammans på kurs – igen!

Efter ett drygt årslångt uppehåll i gemensamt spelande på grund av pandemi och karantänsbestämmelser har studieförbundet Sensus spelkurser på nyckelharpa åter kommit igång. Torsdagskvällar samlas vi som går fördjupningskursen i Medborgarhusets nyrenoverade lokaler vid Medborgarplatsen i Stockholm och spelar så taglet fräser och strängarna glöder. För oss är det ett efterlängtat återseende både med spelkamrater och kursledaren Johan Lång. Vi är åtta i vår grupp, ett lagom antal deltagare som lämnar utrymme åt var och en att kunna höra sitt eget spel och att ställa frågor. Johan leder även en grupp nybörjare lite tidigare på kvällen. Fortsättningskursen fick i år ställas in då antalet anmälningar inte räckte.

Några av oss har setts och spelat via olika sociala plattformar som Zoom och Facetime, vilket givit oss nya och viktiga erfarenheter. Riktigt lika kul som att skapa musik tillsammans i det fysiska rummet har det kanske ändå inte varit. Med Johan som inspirerande spelledare är vi nu i full gång. Förutom inlärande av låtar är det stråkövningar, instrumenthållning, rytmisering mm som står på schemat. En fikapaus för att sträcka på benen och räta på ryggarna brukar vi ofta också hinna med. Fyra låtar har vi hittills gått igenom och några till lär det säkert bli innan jul. Listan på låtarna ser ut här:

Hästarnas dans (trad. Frankrike)
Himlens polska (trad. Finland)
Klinten (Markus Svensson)
Polska efter Höök (trad.)

Fikapaus i kursen, fr.v. Gunilla Sundin, Johan Lång (kursledare), Eva Stensson, Madeleine von Post, Ulla Essen och Kerstin Kåverud. Ej med på bilden var David Garcia Lopez, Lars Backemar och Bo Nilsson, som tog bilden.

Har du tid och möjlighet så tveka inte att göra oss sällskap i vår!

Text: Kerstin Kåverud
Foto: Bo Nilsson

En nyckelharpjägares våndor

Först som sist – det är inte jag själv som styr mina efterforskningar. Det är det material som då och då oberäkneligt och oväntat flyter upp till ytan. För mig väntar sedan den intellektuella utmaningen att knyta ihop alla lösa trådar.

Så här gick det till denna gång. Jag vankade omkring och tänkte på att det är ovanligt att finna nyckelharpor hos högreståndspersoner, och att jag heller aldrig har funnit någon bland dessa som även kan ses ha fattat stråken.

Jag fortsatte med mina sökningar. Under bläddrande i Lövsta tingslags häradsrättsarkiv fick jag plötsligt syn på några rader i en bouppteckning: ”2 st Harpor”. Den 1834 hädangångne endast 36 årige *Zacharias Stoije* hade varit bokhållare för Lövsta bruk. Instrumenten hade legat ”På Winden å Mangårds Byggnaden”. Hur länge hade de legat där? Varifrån kom de? När hade de senast blivit spelade? Frågorna provocerar, men bokhållaren är stum och avslöjar ingenting.

Men var hade jag tidigare sett namnet Stoije? Jo hans faster Albertina Stoije, hon var ju gift med traktören och barnaläraren-skolmästaren Per Niclas Bonnevier vid Ullfors bruk. Jag vände mig till dem. De hade blivit begåvade med nio barn.

Sonen Per Niclas Bonnevier fick fjorton barn där dottern Augusta Albertina Wilhelmina blev gift med ”Skol Läraren, Klockaren och Organisten”, nyckelharpinnehavaren m.m. Carl Adolph Kastberg, Hållnäs. I deras efterföljd kom bland annat två söner, en sonson, en dotterson och vidare fram till den senaste i raden, Anders Nordfors i Farsta, att spela nyckelharpa. Nyckelharpospel så det förslår, men jag ska inte orda mer om det här.

Dottern Regina Bonnevier var traktörska i Ullfors. År 1848 fick hon det tragiska bestyret med att boupptecknа f.d. sergeanten och nyckelharpinnehavaren *Johan Gustaf Söderstedt* som hade skjutit sig på värdshuset.

Söderstedt

Regina ledde mina tankar vidare. Skansenspelmannen på nyckelharpa *Jonas Skoglund* (1846–1931) hade berättat för Karl Peter Leffler inför dennes bok *Om nyckelharpospelet på Skansen* från 1899, att: ”Denna äldre typ (kontrabasharpa) ändrades för bortåt 100 år sedan … af en sergeant Söderstedt … Den nya typen kallas *silfverbasharpa*.” Skoglund är den förste som tar upp något om hur gammal typen kunde tänkas vara och refererar till ”traditionen” om en orgelbyggare i Tierp som upphovsman. Men om både detta och att Söderstedt skulle ha varit hans svärmors far är han alldeles fel ute.

Källkritiken kan fundera mer över vad Skoglund hade för underlag, han som blott tio år gammal 1856 hade kommit från Delsbo som fosterson till farfadern i Tierp. Den åtta år tidigare bortgångne Söderstedt glömdes nog bort som person, men inte utsagan om silverbasharpans ursprung och ändring. Den skulle haka sig fast och byggas ut och komma att upprepas ända in i våra dagar. Se Jan Lings sammanställning sid 185 i hans avhandling från 1967. Här avfärdar jag alla vanföreställningar om att nämnde Söderstedt ska ha varit delaktig vid silverbasharpans skapande. Den modellen var ännu inte påtänkt, den fick näppeligen se dagens ljus förrän någon gång kring 1860 och då genom orgelnisten Matts Wesslén i Österlövsta; se sid 216–219 i min bok *Den gamla nyckelharpan,* 2019.

Söderstedts harpa

Men hur stod det till med nämnde *Johan Gustaf Söderstedt* (1805–1848) och hans nyckelharpa? Fadern, Johan Gustaf Söderstedt d.ä., hade varit ”Bruks Medicus” vid Lövsta bruk när han 1816 flyttade med familjen till Gisselbo, Tierp, och 1819 vidare till Fors gård som ”Bataillons Läkaren vid Uplands Kungl. regimente, Herr Medicinæ Doctorn och Chirurgie Magistern”. Sonen, född 1805, går när han har åldern inne den militära banan fram till 1844 då han tar avsked.

Hur hans liv ser ut därefter fram tills han skjuter sig på värdshuset i Ullfors den 19 juni 1848 kan anas i ”Domboken, hållen å lagtima Höstetinget med Tierps Tings-lag å Yfre Tingsställe, den 19 Oktober 1848”.

> Med anmälan, att förre Sergeanten Johan Gustav Söderstedt avlidit, inlemnades till lagligt
> bevakande ett Testamente, så lydande: För all den ömhet och omvårdnad, jag åtnjutit af Demoiselle Regina Bonnevier, såväl under en föregående tid, som nu under min öfverståndne sjukdom, och
> hvilken omvårdnad jag hoppas äfven framdeles blifver mig bevisad, vill jag härmed såsom min yttersta vilja förklara, det skall all den egendom, som mig tillhör af hvad beskaffenhet den vara må,
> utan något intrång af andra mina anhöriga tillfalla bemälte Demoiselle Regina Bonnevier, att
> densamma efter godtycke använda och begagna. Till yttermera visso har jag detta Testamente
> underskrivit och med mitt sigill försett, i tillkallade vittnens närvaro. Ullfors Bruk den 1 Maj 1847.

Anmärkningsvärt är att han utesluter att någon anhörig ska befatta sig med honom även efter hans bortgång. Hans enda syskon, en yngre bror, hade flyttat hemifrån och försvunnit tidigt och modern lämnade 1839 allt för Stockholm. Några nära släktingar fanns inte kvar i bygden.

Vilken var den utlösande faktorn till Söderstedts drastiska handlande? Hur kan den relativt korta tid, från den 1 maj 1847 till den 19 juni 1848, som hann förflyta från testamentets upprättande tills han tar sitt liv förklaras? Friade han – men fick korgen av sin skyddsängel? Något om skälet orkade eller hann han i varje fall inte fatta pennan och förmedla till eftervärlden.

Bland hans få ägodelar låg en nyckelharpa värderad till 2 Rd kvar. Hur och när hade han fått tag i den?

Herous nyckelharpa

Här får jag backa till Fors gård. Hit hade *Leonard Adolph Herou*, född 1741 i Stockholm, kommit 1808 från Ullfors bruk, där han hade varit ”casseur” sedan 1795 efter sin tidigare tjänst som skrivare vid Hillebola bruk. Efter hans frånfälle 1818, upptar boupptecknigen bland hans omfångsrika tillgångar 1 violin och 1 nyckelharpa. Han dog sägs här utan bröstarvingar och testamenterade ”… sin dåvarande Fosterdotter Jungfru Magdalena Hillberg, nu gift med Hr Bokhål-

laren Joh. Edvard Littorell på Fors, all sin qvarlåtenskap". Nu förtigs den son som den 36-årige Herou 1777 hade avlat tillsammans med grannen i Hillebola – masmästaren Pierre Sporrongs 21-åriga dotter – men det blev ingenting mer dem emellan.

Fors gård hade 1816 fått en ny arrendator, den 34-årige Johan Edvard Littorell som då kom från Hargs bruk. Samtidigt kom 24-åriga Magdalena Hillberg bördig från Hillebola och blev hans hushållerska – och även hustru när de redan 1817 fick en dotter. Herou blev deras giftoman och han stod även fadder för dottern. Han var nu 76 år gammal, hade hans åtaganden att göra med något personligt från hans tid i Hillebola?

Littorell avled redan 1820 varvid änkan, Herous fosterdotter Magdalena, "Sjuklig och oförmögen till arbete – utfattig", fick komma med sin lilla dotter till familjen Söderstedt som 1819 hade flyttat till Fors från närliggande Gisselbo. Mor och dotter flyttar 1825 vidare till Tuva nästgårds i socknen och 1829 till Viksta s:n där modern avlider 1832 och dottern blir gift med en bonde. När fosterdottern anländer till familjen Söderstedt är hon således i besittning av Herous nyckelharpa. Sonen Johan Gustaf Söderstedt är då femton år gammal. Här uppkommer frågan om det är här och nu som han fattar intresse för nyckelharpa. Härom veta vi intet, men det ligger snubblande nära tillhands att förmoda det kan ha varit så.

Huruvida det nu var Herous eller någon annan nyckelharpa som låg kvar efter Söderstedt, vart tog den vägen? Låg den och skräpade hemma hos hans välgörare och arvtagare Demoiselle Regina Bonnevier, född 1807, fram till hennes giftermål 1851 med traktören och sadelmakaren Andreas Malmberg likaledes i Ullfors? Regina avled 1859 och maken ersatte henne året därpå med hennes brorsdotter Charlotta Mathilda "Tilda" Bonnevier, född 1834, som då kom från Ängskär, Hållnäs.

Skoglunds harpa

Här blir jag en smula konspiratorisk. Kan Skoglund ha kommit över Söderstedts nyckelharpa? Efter att ha bott endast fem år i Tierp blev han femton år gammal lärling 1861–1866 hos en morbror Erik Blom, skomakarmästare hemma i Delsbo, och verkar redan då ha spelat nyckelharpa. Skoglund fick också en god kamrat i både skomakar- och nyckelharplärlingen "Spelkusen", Erik Ljung, som främst spelade fiol men även kom att spela en del nyckelharpa.

Efter återkomsten till Tierp gifter Skoglund sig 1868 med enda barnet till sockenskomakaren Johan Wennberg, död 1871. Ingenting antyder att han ska ha spelat, men Leffler anger 1899 att hustruns morfar Johan Ström, landtvärnist fram till 1840 och vid sin död 1857 kyrkvaktare i Väster Ensta, lär ska ha bytt till sig Söderstedts nyckelharpa och Skoglund ska ha strängat om den till den nya typen silverbasharpa. I Ströms bouppteckning finns inga musikinstrument, men det hindrar inte att nyckelharpan kan ha gått vidare inom släkten tidigare.

Men handlar det nu om Söderstedts nyckelharpa? Kvar står endast att både Skoglund och Ljung ser ut att åtminstone i början ha spelat på silverbasharpor som kan ha varit ombyggda kontrabasharpor. Bilder med Ljung och Skoglund som de ovan visar nyckelharpor med den för kontrabasharpan karakteristiska klubbstämskruven för högsta strängen.

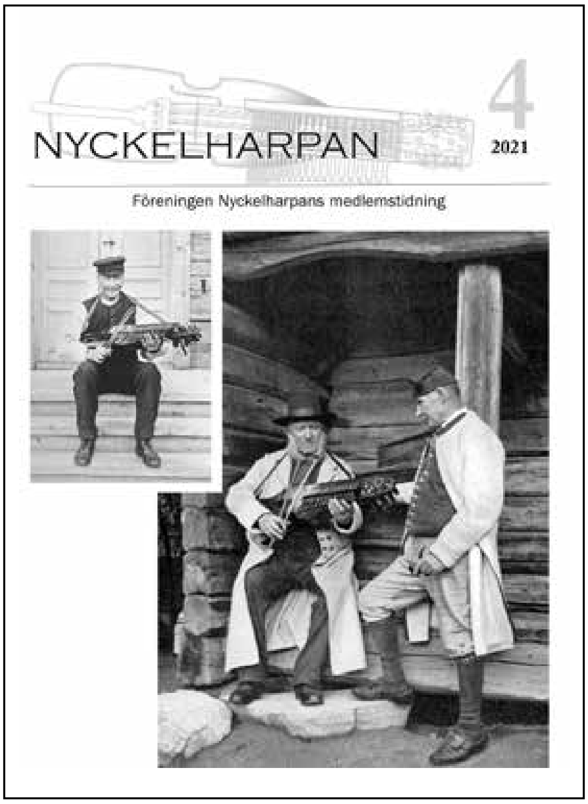

Bilden här ovan visar tidningens framsida. I övre högra hörnet syns "Spelkusen", Erik Ljung från Delsbo, på trappan och spelar på sin harpa. Till vänster på den större bilden sitter "Bloms Jonas" Skoglund, som ju kom att vara en av fyra nyckelharpospelande långrockar på Skansen i Stockholm. Bredvid honom fiolspelmannen Gustav Edvard Ekström från Sko socken vid innersta Mälaren inför en turné med Skansens dansare till Amerika i oktober 1905 där man uppträdde i 27 städer.

Så här kan det gå till när Per-Ulf börjar pussla med alla lösa uppgifter som han hittar. Håller trådarna ihop? Jag vill ha ett öppet slut där läsaren ges möjlighet att tolka efter eget kynne. Ibland når man inte längre än till ett bestämt resultat.

Jag har ovan avfärdat Söderstedt som delaktig i silverbasharpans tillkomst. Om läsaren tror att Skoglund hade fått fatt på Söderstedts nyckelharpa eller inte lämnar jag åt läsaren att bedöma.

Ingången är att jag hittar nyckelharpa hos en högreståndsperson. Vad som därefter följer är vad denna upptäckt ledde till.

Per-Ulf Allmo

◇◇

VINTERSTÄMMA I TOBO

Den 5 februari 2022 blir det äntligen Vinterstämma på ESI i Tobo, med allspell, scenframträdanden, buskspel, dans och servering.

Datum för Tobotorsdagar är vid denna tidnings pressläggning ännu inte spikade, men på vår hemsida *esitobo.org* finns alltid senaste nytt att läsa.

Välkomna!

Magnus Holmström, vd vid ESI

Låtkurs på Ekebyholm i Roslagen, för 46:e året – sommaren 2022!

Efter en mycket uppskattad digital kurs 2021 – som det gick att läsa om i förra numret – planeras nu för en fysisk kurs på plats på Ekebyholm i sommar.

Söndag 26 juni–torsdag 30 juni 2022.

Under fem intensiva dagar och nätter fyller vi 1600-talsslottet Ekebyholm och dess slottspark med spelmän från hela världen i alla åldrar. Undervisningen sker på alla nivåer – det är allt från rena nybörjare till riksspelmän! De flesta spelar nyckelharpa, men vi har även fiolspelare.

Första anmälningsdag: 1 mars 2022 på studieförbundet Bildas hemsida

På Bildas hemsida kommer det mer information framöver om lärare mm.

www.bilda.nu

Bilda

https://www.bilda.nu/projekt-och-initiativ/latkursen-pa-ekebyholm

11:e spelkursen på Laxön 15–19.8

Älvkarleby. Fiol - nyckelharpa.

Alla nivåer. Mycket trivsamt. Fin miljö.
Spelteknik, låtar, rytm, dans, sång mm.
Edward Anderzon, Petrus Dillner,
Leif Alpsjö och tre lärarassistenter.
Läckert kök, mat o bakande. Partyn.
All info på *www.nyckelharpa.com*
Anmäl dig gärna preliminärt.
*Mejl: leif@alpsjo.se * Mobil: 0706 38 33 53*

Midvinterstämman i Järfälla – tillfälligt flyttad till mars 2022

För första gången sedan 1980-talet flyttas Midvinterstämman i Järfälla – dock tillfälligt – till mars.

Efter att som många andra varit tvungna att ställa in stämman 2021 så planerar vi nu för en stämma 2022. Just denna gång gör vi dock ett undantag från regeln att vara en av de första stämmorna på det nya året och i stället blir det nu

Midvinterstämman i Järfälla, lördag 12 mars 2022, i Fjällenskolan.

För mer info, läs på Järfälla Spelmäns hemsida när det närmar sig: *www.jarfallaspelman.se*

Välkomna!

Föreningen Midvinterstämman i Järfälla

Gott & Blandat

Oktoberstämman och USF:s 75-årsjubileum

Tyvärr har vi än en gång tvingats att flytta fram Oktoberstämman, den här gången till oktober 2022. Planen nu är att hålla stämman i slutet av oktober 2022 med i stort sett samma program som vi har haft med under planeringen inför 2020 och 2021. Våra sponsorer har lovat att vi får behålla de generösa bidrag som vi fick redan inför 2020. Redan det året hade vi planerat att fira Uplands spelmansförbunds och Oktoberstämmans 75-årsjubileum. Det kommer vi att göra 2022 också även om det gått ytterligare två år.

Det blir en annorlunda stämma med tyngdpunkt på vår egen uppländska musiktradition och våra egna framstående traditionsbärare. Tre traditionskonserter är planerade inom ramen för stämman. Ni har kunnat läsa om dessa i Spelmannen nr 2/2021.

Till 2021 års jubileumsstämma hade vi bjudit in vad vi tror är några av de allra bästa och namnkunniga svenska spelmanslagen – Bollnäsbygden, Rättvik, Orsa, Järfälla, Örebro och Sandviken. Dessutom det åländska laget Kvinnfolk. Det skulle ha borgat för bra dansmusik men också för ett spännande buskspelsutbyte i korridorerna. Vi hade också lyckats engagera en av landets allra främsta kulerskor, Sofia Nilsson från Malung. Hon skulle hållit kurs samt varit med och invigt stämman.

Dessutom hade vi med Per Gudmundsson & Bengan Jansson, Lena Willemark som årets hedersgäster och den uppmärksammade duon Sara Parkman & Samantha Ohlander. Vi hoppas att de kan ställa upp även 2022. Då hoppas vi alla att vår 75-åriga Oktoberstämma stämma och vårt då 77 år gamla spelmansförbund ska kunna föräras en riktigt bra och välbesökt Oktoberstämma.

Sture Hogmark för USF

Se http://wordpress.uplandsspel.se/ för vidare information.

Gille- och Nyckelharpstämman 2022

Äntligen kan vi planera för ännu en härlig stämma i 2 dagar, **19-20 juni**, i Österbybruk.

Spelstugor, herrgårdskonsert, VM gammelharpa, dans, visstuga, seminarium, spelmansmässa etc. Anteckna datum redan nu!

Intressanta grupper på Facebook

För dig som spelar eller bara är intresserad av nyckelharpa och dessutom tillbringar tid på Facebook finns flera grupper med olika inriktning: Tipsa gärna om andra grupper och om inlägg av intresse. Mejla *sven.stormdal@gmail.com!*

- **Nyckelharpa**
- **Nyckelharpans historia Diskussionsforum**
- **Nyckelharpa i Norge**
- **Hogmarks nyckelharpa**
- **Vi som varit på låtkurs på Ekebyholm**
- **Nyckelharpans forum.net**
- **Nisse Nordstrom fan club**
- **Folkmusik i Stockholm**
- **Svensk Folkmusik**
- **Folkmusik köp och sälj**
- **Forum för "knäppa" folkmusiker**

Global Music Vault

Svalbard har permafrost, där bevaras djupt nere över 1 miljon frön från hela världen.

Nu ska även musik lagras där, 1000 fot under markytan, för att bevaras för framtiden. Valvet är byggt för att klara både naturliga och konstgjorda katastrofer, och musiken kommer att bevaras minst 1000 år. Ny teknik har utvecklats av Piql, ett norskt företag som specialiserat sig på lagring av analog och digital information. Piql kommer att använda binär kodning tillsammans med hög densitet QR-koder skrivna på hållbar optisk film.

Valvet är planerat att vara i drift under de första månaderna 2022. Det prioriterade fokuset för låtvalet i valvet kommer att vara inhemska musikstilar från hela världen. Tanken är att enskilda nationer ska lämna idéer om vilka låtar, kompositioner eller spår som ska lagras i valvet. Månne kommer nyckelharpslåtar att lagras där?

Musikverket

Äntligen har Musikverket öppnat i nya lokaler på Tegeluddsvägen 100 på Gärdet i Stockholm. Här samsas Musik- och teaterbiblioteket, Svenskt visarkiv och skivbolaget Caprice Records på ett enda ställe. Så nu kan du kopiera noter, låna böcker, lyssna på gamla traditionsinspelningar och skivor, leta rätt på texten till visor, titta på foton av spelmän (eller jazzlegendarer), kolla medeltida ballader etc. i nya fräscha lokaler. Här finns över 50.000 ljudinspelningar från vaxrulle till mp3! Googla och häpna över alla möjligheter som öppnar sig för den nyfikne!

Musikverket, som är ett center för kulturarv och kulturliv inom musik, teater och dans, planerar att småningom kunna genomföra seminarier, konserter och föreställningar av olika slag.

VM i Nyckelharpa 2022

Nyckelharpstämman i Österby har nu vikt en tid för VM i Nyckelharpa! Klockan 16.00 på herrgårn, lördagen den 18 juni 2022. Mästarna koras på stora scenen på söndagen.

Klasserna denna gång blir silverbas- respektive kontrabasharpa. Juryn hämtas ur den vanliga jurypoolen.

Silverbasharpklassen var tänkt att hållas 2020, kontrabasharpa 2021, men pandemin medförde att vi fick skjuta på det.

2016 infördes ny klassindelning. De två tidigare klasserna var modern nyckelharpa resp. gammelharpa. Begreppet gammelharpa täckte in alla typer som kom till före 1900. Från 2016 spelas upp i moderna klassen, kontrabasharpklassen samt silverbasharpklassen. (Indelningen utgår från leken, inte korpusform.)

Det kommer fylligare info längre fram. Anmälan sker till mig per mail/messenger.

Mail: *info@nyckelharpansforum.net*. Uppge namn, e-post, mobilnummer och klass/klasser.

Sista anmälningsdag kommer att bli nån gång i maj.

Gunnar Fredelius

RETURADRESS: FÖRENINGEN NYCKELHARPAN, C/O STORMDAL, BYÄLVSVÄGEN 30, 128 48 BAGARMOSSEN

Åkes polkett

- Födelsedagslåt till Åke Persson i Lundbo
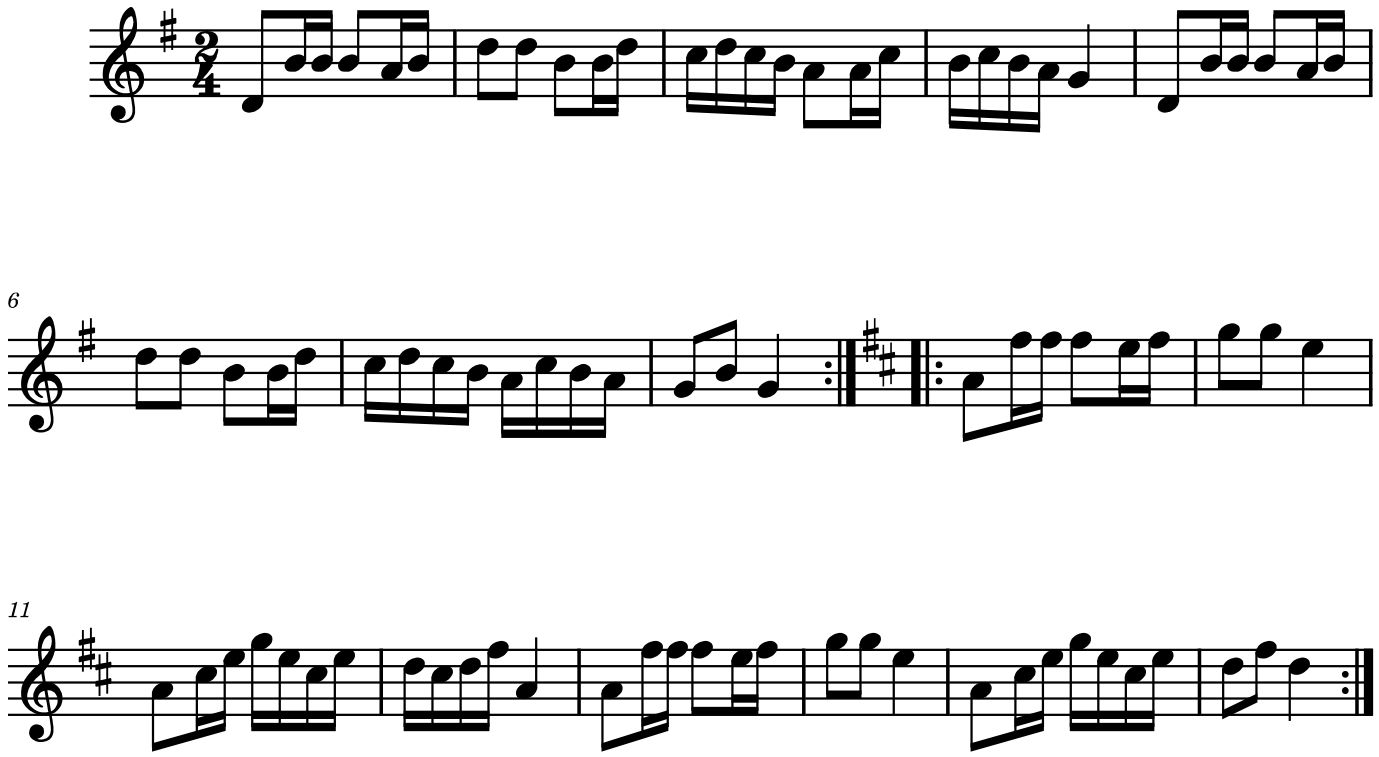
Leonard "Viksta-Lasse" Larsson